

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä
11.3.2019
Taltionumero
854
Diaarinumero
141/2/18

1 (9)

Asia Vammaispalvelua koskeva valitus

Valittaja Hyvinvointikuntayhtymä

Päätös, jota valitus koskee

Hämeenlinnan hallinto-oikeus 7.12.2017 nro 17/0559/1

Asian aikaisempi käsittely

A on hakenut vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (vammaispalvelulaki) mukaista henkilökohtaista apua opiskeluun.

Hyvinvointikuntayhtymän alainen viranhaltija on 7.11.2016 hylännyt hakemuksen.

Hyvinvointikuntayhtymä on päätöksellään 10.1.2017 (§ 3) pysyttänyt viranhaltijan päätöksen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hämeenlinnan hallinto-oikeus on A:n valituksen johdosta kumonnut hyvinvointikuntayhtymän päätöksen ja palauttanut asian sille uudelleen käsiteltäväksi.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Sovellettavat oikeusohjeet ja niiden esityöt

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (vammaispalvelulaki) 4 §:n 1 momentin mukaan tämän lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla.

Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle muun ohella henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vammaispalvelulain 8 c §:n 1 momentin mukaan henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella:

- 1) päivittäisissä toimissa;
- 2) työssä ja opiskelussa;
- 3) harrastuksissa;
- 4) yhteiskunnallisessa osallistumisessa; tai
- 5) sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilökohtaisen avun tarkoitus on auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan 1 momentissa tarkoitettuja toimia suorittaessaan. Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa.

Pykälän 3 momentin mukaan henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen 1 momentissa tarkoitetuista toiminnoista eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Pykälän 4 momentin mukaan henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee.

Vammaispalvelulain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 166/2008 vp) yleisperustelujen mukaan esityksen perustavoitteena on lisätä vaikeavammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja itsenäisyyttä

sekä parantaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin. Henkilökohtaiseen apuun kuuluu vaikeavammaisen henkilön välttämätön avustaminen päivittäisissä toimissa, työssä, opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä. Palvelu on tarkoitettu diagnoosiin ja ikään katsomatta sellaisille vaikeavammaisille henkilöille, jotka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsevat välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua näistä toimista selviytyäkseen. Koska henkilökohtainen apu on tarkoitettu mahdollistamaan vaikeavammaisen henkilön itsenäistä elämää, sen luonteeseen kuuluu, että avustettava kykenee itse määrittelemään tarvitsemansa avun sisällön ja toteuttamistavan. Se ei sovellu tilanteisiin, joissa tarvitaan pääasiassa hoivan, hoidon ja valvonnan tyyppistä apua.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 a §:n mukaan oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopetuksella tarkoitetaan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Saman lain 38 §:n 1 momentin mukaan erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Vammaisille opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen.

Asiassa saatu selvitys

A sairastaa esitetyn selvityksen perusteella Aspergerin oireyhtymää, vaikeahoitoista epilepsiaa sekä monimuotoista kehityshäiriötä. A:lle on myönnetty vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua 30 tuntia kuukaudessa harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen ajalle 23.4.2015–30.11.2016. A on 5.9.2016 hakenut henkilökohtaista apua 30 tuntia viikossa opiskeluun.

Lastenneurologian epilepsiayksikön osastonyliläkäarin 12.3.2015 päivätyn lausunnon mukaan A:n sairastaman epilepsian oireina ovat 1–3 viikon välein toistuvat tajunnanhämmärtymiskohtaukset sekä harvoin esiintyvät tajuttomuus-kouristuskohtaukset. Tajunnan-

hämärtymiskohtaukset kestävät useita minutteja ja aiheuttavat huomattavan tapaturmavaaran koulun ja kodin ulkopuolella liikuttaessa. Kohtauksia ei ole saatu lääkehoidolla hallintaan. Kohtauksiin liittyvän huomattavan tapaturmariskin vuoksi hän suosittelee henkilökohtaisen avustajan myöntämistä vapaa-ajan toimintojen ja harrastusten mahdollistamiseksi.

Palvelusuunnitelmaan 26.1.2016 kirjatun mukaan A:n nykyiset epileptiakohtaukset ovat monenlaisia poissaolo-kohtauksista voimakkaisiin kouristuksiin. A on kohtausten jälkeen väsynyt. Hän on oppinut ennakoimaan kohtauksia, mutta ajattelee usein niitä edeltävän olotilan menevän itsestään ohi eikä hälytä itselleen apua. A on opiskellut ammattiopiston liiketalouden valmentavalla linjalla ja ensisijaisesti lähitulevaisuuden suunnitelmana on jatko-opinnot. Ongelmana ovat kuitenkin perussairauksien, lähinnä epilepsian, aiheuttamat rajoitteet. A:lla on vahvuutena kavereiden löytäminen, mutta kavereiden kanssa oleskelu on kuitenkin hankalaa kohtausvaaran vuoksi. Koulussa A pärjää rajatulla alueella kavereiden tietäessä kohtausvaarasta. A:n vahvuuksina ovat myös hyvät akateemiset taidot erityisesti kielissä ja ATK:ssa. A:n sosiaalisuus on omintakeista, joskus hän on hyvinkin sosiaalinen ja joskus vetäytyvä. A pystyy kulkemaan avustajan kanssa linja-autolla, mutta yksin liikkuminen on kohtausriskin vuoksi vaarallista. Haasteena on myös A:n hiljainen puheääni, joka hankaloittaa asiointia vieraiden kanssa. A on ollut työssäoppimisjaksolla, jolla hänellä on todettu olleen hyvä asenne työhön. A ymmärtää annetut ohjeet, mutta tuen tarvetta hänellä on vaatetuksessa, vessakäyntien ajoittamisessa ja oikean kohteen löytämisessä. Tuettuna A osaa kertoa myös sairaudestaan ja sen vaikutuksesta työhön. Harrastuksia A:lla on runsaasti, muun ohella rata-ammunta, biljardi ja frisbeegolf.

Asiakaskertomukseen 11.10.2016 kirjatun mukaan sosiaalityöntekijä on tavannut A:n ja opettajan oppilaitoksessa. Kirjausten perusteella A:n ryhmässä on kymmenen opiskelijaa, avustaja ja opettaja. Käytännössä koko luokalle tarkoitetun avustajan aika on mennyt A:n neuvomiseen ja ohjaamiseen. Opettajan mukaan kaikki luokan oppilaat ovat tuen tarpeessa. Huolia on sekä A:n fyysisen turvallisuuden että muiden vaikeuksien vuoksi. A itse kokee tarvitsevänsä apua erityisesti tentteihin valmistautumiseen ja kirjoittamiseen sekä äidinkielen opiskeluun. Opettajan mukaan A:lla on taipumus jäädä jumiin ongelmatilanteissa. Lisäksi ongelmana on oikeaan paikkaan oikeaan aikaan saapumisen kanssa. A ei hallitse epileptiakohtauksiaan, joten turvallisuusriski koneiden käytössä on todellinen. Myöskään

esimerkiksi oppitunteja ja siirtymisiä koskevien hälytysten ohjelmoiminen A:n kännykkään ei ole opettajan mukaan mahdollista, koska puhelinten käyttö on opiskelun aikana kielletty.

Ammattiopiston erityisopettajan 12.12.2016 päivätyn selvityksen mukaan A on aloittanut -- perustutkinto-opinnot 10.8.2016. A:n opintojen tavoitteet on mukautettu, koska hän ei pysty suorittamaan kaikkia vaadittavia tavoitteita. A:n tavoitteena on saavuttaa sellainen -- ammattitaito, jolla hän voisi työllistyä avotyöhön tai muuhun vastaavaan työhön tai avustaviin työtehtäviin. A tarvitsee tukea muun ohella ohjeiden ymmärtämisessä ja erilaisten ohjelmien käyttämisessä. Lisäksi A tarvitsee ohjausta ja avustamista esimerkiksi työvälineiden ja menetelmien käyttämisessä, yksin paikasta toiseen siirtymisessä aikataulujen mukaan ja työvaatteiden valinnassa sekä muistuttelua esimerkiksi välipaloista ja nesteytyksestä huolehtimisessa sekä tauoilta palaamisessa. A:n sairauteen liittyvät kohtaukset ovat työturvallisuusriski. Sairauden vuoksi A:n tutkintotavoitteita on mukautettu siten, ettei hän osallistu sellaisten asioiden opiskeluun, jotka saattavat aiheuttaa vaaraa, esimerkiksi traktorin ajo.

Edelleen opettajan selvityksen mukaan A:n ryhmässä on kymmenen opiskelijaa ja ammatillisen erityisopettajan lisäksi ryhmässä toimii ohjaaja. A tarvitsee ulkopuolista apua ryhmän lukujärjestyksen tulkitsemisessä. A:n ryhmässä on myös monia muita runsasta tukea tarvitsevia opiskelijoita, jolloin ohjaaja ei voi olla koko aikaa yhden opiskelijan tukena. Henkilökohtainen avustaja voisi auttaa A:ta myös sosiaalisten tilanteiden mahdollistamisessa sekä tukea häntä ryhmätyötilanteissa saamaan äänensä kuuluviin. Erityisopettajan näkemyksen mukaan riittävästi tuettuna ja henkilökohtaisesti avustettuna A:lla on hyvät mahdollisuudet saavuttaa -- perustyötaitoja, joiden avulla hän voi työllistyä avotyöhön tai muuhun vastaavaan työhön.

Hallinto-oikeuden johtopäätökset

Asiassa on ratkaistavana kysymys siitä, onko A oikeutettu saamaan henkilökohtaista apua opiskeluun, johon hän on vaatinut apua myönnettäväksi 30 tuntia viikossa. Asiassa on riidatonta, että A on henkilökohtaiseen apuun oikeutettu vaikeavammainen henkilö, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. A:lle on myönnetty henkilökohtaista apua vapaa-ajan

toimiin. Näin ollen myöskään se, onko A:lla voimavaroja määrittellä avun sisältö ja toteutustapa, ei tule enää tässä vaiheessa arvioitavaksi.

Henkilökohtaista apua myönnetään muun ohella tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tähtäävään opiskeluun tai sellaiseen opiskeluun, joka vahvistaa vaikeavammaisen henkilön ammattitaitoa ja työllistymisedellytyksiä. Oppilaitoksen selvityksen mukaan A suorittaa -- perustutkinto-opintoja ja hänen tavoitteenaan on saavuttaa sellainen ammattitaito, että hän voi työllistyä. Sairauden johdosta A:n tutkintotavoitteita on mukautettu hänen henkilökohtaisen suoriutumisensa mukaisesti. Edelleen oppilaitoksen selvityksen perusteella A:lla on riittävästi avustettuna hyvät edellytykset suoriutua opinnoistaan.

Vammaispalvelulaissa ei ole suljettu pois sitä, että henkilökohtainen avustaja voi avustaa vaikeavammaista henkilöä osittain myös ohjaamalla ja valvomalla häntä, jos vammasta aiheutuva välttämätön avun tarve edellyttää tätä ja jos vammaispalvelulain edellytykset henkilökohtaisen avun saannista myös muutoin täyttyvät, eikä apu ole pääasiassa hoivaa, hoitoa ja valvontaa.

Kun otetaan huomioon asiassa saatu selvitys A:n sairauksista, toimintakyvystä sekä sairauksien, erityisesti epilepsian ja sen aiheuttamien kohtausten, edellyttämästä avun tarpeesta, on A:n katsottava välttämättä tarvitsevan henkilökohtaista apua myös opiskelussaan. Koska oppilaitos ei esitetyn selvityksen perusteella ole pystynyt järjestämään A:lle apua hänen yksilölliseen ja välttämättömään avun tarpeeseensa nähden riittävässä laajuudessa, on henkilökohtaisen avun järjestäminen opiskelua varten vammaispalvelulain mukaisesti kunnan velvollisuus. Näin ollen kunta ei ole voinut hylätä A:n hakemusta henkilökohtaisesta avusta opiskeluun, joten asia on palautettava sille uudelleen käsiteltäväksi.

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Hyvinvointikuntayhtymä on valituksessaan vaatinut, että hallinto-oikeuden päätös kumotaan ja hyvinvointikuntayhtymän päätös saatetaan voimaan.

Vaatimusten tueksi on vedottu aikaisempien päätösten perusteluihin ja todettu lisäksi muun ohella seuraavaa:

A:lta on evätty henkilökohtainen apu opiskeluun, koska hänen tarvitsemansa apu opiskelussa on katsottu niin kokonaisvaltaiseksi ja vaati-

vaksi, että sitä ei voi järjestää kouluttamattoman henkilökohtaisen avustajan avulla. A:n ei ole katsottu pystyvän itse määrittelemään, miten avustajan pitää häntä opiskelussa avustaa. Erityisoppilaitoksen velvollisuuksiin on katsottu kuuluvan vastata riittävästä opetuksesta ja mukautuksesta ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain nojalla.

A:n ryhmäohjaajan 12.12.2016 päivätyn kuvauksen perusteella A tarvitsee pääasiassa ja nimenomaan toisen henkilön määrittelemää ohjausta ja valvontaa suoriutuakseen opiskeluun liittyvistä asioista. Kyseessä ei ole vain osittainen ohjaus ja valvonta muun avustamisen ohella. A itse on kuvannut avun tarvettaan opiskelussa hyvin eri tavalla kuin ryhmäohjaaja, mikä myös osoittaa, että hän ei pysty itse määrittelemään avun tarvettaan opiskelussa.

Lukuvuonna 2017–2018 A on suorittanut opintoja oppilaitoksen järjestämien ohjaajien avulla. Tässä järjestelyssä avustavan henkilön työnantajuus ja myös työnjohto kuuluu oppilaitokselle eikä A:lle. Tämä on A:n edun mukainen järjestely, joka turvaa avun saannin ilman, että hänen pitää toimia työnjohtajana. Vammaispalvelujen sosiaali-ohjaaja on keskustellut ammattiopiston ryhmäohjaajan kanssa A:n opinnoista ja siitä, miten koulussa on nyt sujunut. Ryhmäohjaajan mukaan A:n opetussuunnitelma on hyvin paljon mukautettu. A ei pysty tekemään esimerkiksi ulkotöissä kaikkia asioita vaikka ryhmäohjaajan näkemyksen mukaan A haluaisi. Syksy on ollut A:lle vaikea ja epilepsiakohtauksia on syksyn aikana ollut enemmän kuin koko viime vuotena. Koulupäivien aikana A tarvitsee paljon apua ja tukea arjessa. Avun tarvetta on muun muassa vaatetuksen valinnan, tehtävien oikean suorittamistavan varmistamisen ja epilepsiakohtausvaaran vuoksi. Koulun ohjaajat ovat olleet A:n tukena hyvin paljon.

A on antanut selityksen.

Hyvinvointikuntayhtymä on antanut vastaselityksen.

A:lle on lähetetty tiedoksi hyvinvointikuntayhtymän vastaselitys.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian. Valitus hylätään. Hallinto-oikeuden päätöstä ei muuteta.

Perustelut

Kun otetaan huomioon edellä ilmenevät hallinto-oikeuden päätöksen perustelut ja perusteluissa mainitut oikeusohjeet sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, hallinto-oikeuden päätöksen muuttamiseen ei ole perusteita.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Anne E. Niemi
oikeusneuvos

Janne Aer
oikeusneuvos

Antti Pekkala (t)
oikeusneuvos

Ari Wirén
oikeusneuvos

Toomas Kotkas
oikeusneuvos

Anna Heikkilä
Asian esittelijä, oikeussihteeri

Jakelu

Päätös	Hyvinvointikuntayhtymä, oikeudenkäyntimaksu 500 euroa
Jäljennös	Hämeenlinnan hallinto-oikeus
	A
Asiakirjat	Hyvinvointikuntayhtymä